T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

ESAS NO : 2022/363
KARAR NO : 2022/486
KARAR TR : 31/10/2022

ÖZET: Davacının ekili taşınmazlarının HES projesi kapsamında su altında bırakılarak uğranıldığı ileri sürülen zararıntazmini istemiyle açılan davanın İDARİ YARGI YERİNDE görülmesi gerektiği hk.

K A R A R

Davacı : A.G
Vekili : Av. T. G. T. G
Davalı : Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
Vekili : Av. R. Y. B

I. DAVA KONUSU OLAY

1. Davacı vekili, müvekkilinin Diyarbakır İli, Bismil İlçesi, ... Köyü .... ada, ... parsel; ... ada, ... parsel; .... ada, ... parsel sayılı taşınmazlarda mısır bitkisi ektiğini, taşınmazların davalı idare tarafından yapılan Ilısu HES projesi kapsamında yapılan baraj nedeniyle tamamen göl alanı içinde kaldığını, ekilen ürünlerin tamamıyla sular altında kaldığını ve zarar gördüğünü, bu hususta Bismil Asliye Hukuk Mahkemesince taşınmazlarla ilgili zarar ziyan tespiti yapıldığını, Bismil Tarım ve Orman İlçe Müdürlüğünün tutmuş olduğu 10/06/2020 tarihli tutanak ile de taşınmazların baraj gölü altında kaldığını, mısır ve pamuk bitkisi ekilmiş olduğunu ve ürün zararının %100 olduğunun tespit edildiğini, ayrıca davacı ve müştereklerin ekmiş oldukları araziyi kurtarmak adına taşınmazlarına 2600 metre uzunluğunda, 6 metre yüksekliğinde, 4 metre genişliğinde set çektiğini, ancak çekmiş oldukları bu setin de sular altında kaldığını ileri sürerek, fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydı ile şimdilik 10.000 TL'nin dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte tahsili istemiyle adli yargı yerinde dava açmıştır.

II. UYUŞMAZLIĞA İLİŞKİN BAŞVURU SÜRECİ

A. Adli Yargıda

2. **Bismil 3. Asliye Hukuk Mahkemesi 30/12/2021 tarihli ve E.2020/27, K.2021/270 sayılı kararı**ile, kamu hizmetinin, yöntemine ve hukuka uygun olarak yürütülüp yürütülmediğinin, kamu yararına uygun şekilde işletilip işletilmediğinin, hizmet kusuru ya da başka bir nedenle idarenin sorumluluğu bulunup bulunmadığının yargısal denetiminin, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesi uyarınca, idari yargı yerlerince yapılacağının açık olduğunu, 6100 sayılı HMK'nın 115. maddesi gereği dava şartlarının mevcut olup olmadığını, yargılamanın her aşamasında mahkemenin kendiliğinden araştırması gerektiğini belirterek, davalı DSİ Genel Müdürlüğü bakımından uyuşmazlığın çözümünün idari yargının görev alanına girdiği gerekçesiyle, HMK'nın 114/b maddesi gereği yargı yolu dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar vermiş, bu karar kesinleşmiştir.

3. Davacı vekili bu kez aynı istemleidari yargı yerinde dava açmıştır.

B. İdari Yargıda

4. **Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi 03/06/2022 tarihli ve E.2022/758 sayılı kararı**ile,idarenin aynı hakka müdahalesinin hukuka uygunluğunun yargısal denetimi işin esasını teşkil etmekte olup, açılan dava ile bir idari tasarrufun iptalinin ya da böyle bir tasarruf nedeniyle uğranılan zararın tazmininin istenilmemiş bulunması karşısında, haksız fiilden doğan zararların tazmini davasının, özel hukuk hükümlerine göre görüm ve çözümünde adli yargı yerinin görevli olduğu gerekçesiyle, 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanunu'nun 19. maddesi uyarınca görevli yargı yerinin belirlenmesi için Uyuşmazlık Mahkemesine başvurulmasına, Uyuşmazlık Mahkemesince karar verilinceye kadar ertelenmesine karar vermiştir.

III. İLGİLİ HUKUK

A. Mevzuat

5. Anayasa'nın 125. maddesinin son fikrası şöyledir:

"...
İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür."

6. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun *"İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı"* başlıklı 2. maddesi şöyledir:

" 1. (Değişik: 10/6/1994-4001/1 md.) İdari dava türleri şunlardır:
a) (İptal: Anayasa Mahkemesinin 21/9/1995 tarihli ve E:1995/27, K:1995/47 sayılı kararı ile; Yeniden Düzenleme: 8/6/2000-4577/5 md.) İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları,
b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,
c) (Değişik: 18/12/1999-4492/6 md.) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar.
2. İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari mahkemeler; yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı veremezler.
3. (Mülga: 2/7/2018 - KHK-703/185 md.)"

7. 2577 sayılı Kanun'un *"İptal ve tam yargı davaları"* başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususta ki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

8. Aynı Kanun'un *"Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması"* başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"1. İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında otuz gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir.
2. Görevli olmayan adli (...) yargı mercilerine açılan tam yargı davasının görev yönünden reddi halinde sonradan idari yargı mercilerine açılacak davalarda, birinci fıkrada öngörülen idareye başvurma şartı aranmaz."

B. Yargı Kararları

9. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 11/02/1959 tarihli ve E.1958/17, K.1959/15 sayılı kararının, III. bölümü şöyledir:

"İstimlâksiz el atma halinde amme teşekkülü İstimlâk Kanununa uygun hareket etmeden ferdin malını elinden almış olması sebebiyle kanunsuz bir harekette bulunmuş durumdadır. Ve bu bakımdan dava Medeni Kanun hükümlerine giren mülkiyete tecavüzün önlenmesi veya haksız fiil neticesinde meydana gelen zararın tazmini davasıdır. Ve bu bakımdan adliye mahkemesinin vazifesi içindedir.
Bundan başka, bir amme teşekkülü tarafından bir tesisin yaptırılması sırasında Devlet malı olmayan yerlerden toprak alınması veya böyle yerlere toprak veya moloz yığılması neticesinde meydana gelen zararların tazmini davası da başkasının malına amme teşekkülünün dilediği gibi el atma hakkı bulunmadığı ve plan ve projelere ve şartnamelere başkasının malına ihtiyaca göre el atılabilmesini gerektirecek esaslar konulamayacağı cihetle, haksız fiilden doğan bir tazminat davası sayılır.
Yapılan işlerin plan veya projeye aykırı olarak yapılması hali de idari karara aykırı bir hareket bulunması itibariyle yine idari kararın tatbiki olan bir fiil sayılamaz ve bu bakımdan bu iddia ile açılmış bir dava haksız fiilden doğan bir davadan ibaret olacaktır.
Bu bentte anılan davalar, içtihadı birleştirme kararının dışında kaldıklarından kararın bunlara şümulü yoktur."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

A. İlk İnceleme

10. Uyuşmazlık Mahkemesinin Muammer TOPAL'ın başkanlığında, Üyeler Doğan AĞIRMAN, Eyüp SARICALAR, Muharrem ÜRGÜP, Ahmet ARSLAN, Mahmut BALLI ve Bilal ÇALIŞKAN'ın katılımlarıyla yapılan 31/10/2022 tarihli toplantısında; 2247 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca yapılan incelemeye göre, İdare Mahkemesince, anılan Kanun'un 19. maddesine göre başvuruda bulunulmuş olduğu, Mahkemece idari yargı dosyasının ekinde adli yargı dosyası ile birlikte Uyuşmazlık Mahkemesine gönderildiği ve usule ilişkin herhangi bir noksanlık bulunmadığı anlaşıldığından görev uyuşmazlığının esasının incelenmesine oy birliği ile karar verildi.

B. Esasın İncelenmesi

11. Raportör-Hâkim Gülşen AKAR PEHLİVAN'ın, davanın çözümünde idari yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan, ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Halil İbrahim ÇİFTÇİ'nin davada adli yargının, Danıştay Savcısı Yakup BAL'ın ise idari yargının görevli olduğu yolundaki sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

12. Dava, davacının ekili taşınmazlarının HES projesi kapsamında yapılan baraj nedeniyle su altında kaldığından bahisle uğranıldığı ileri sürülen zararıntazmini istemiyle açılmıştır.

13. İdarenin yürütmekle yükümlü bulunduğu kamu hizmetine ilişkin olarak uygulamaya koyduğu plan ve projeye göre meydana getirdiği yol, kanal, baraj, su yolları, su şebekesi gibi tesislerin kurulması, işletilmesi ve bakımı sırasında kişilere verdiği zararların tazmini istemiyle açılacak davaların görüm ve çözümünün, idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları muhtel olanlar tarafından açılacak tam yargı davaları kapsamında yargısal denetim yapan idari yargı yerine ait olduğu; idarece herhangi bir ayni hakka müdahalede bulunulduğu, özel mülkiyete konu taşınmaza kamulaştırmasız el atıldığı veya plan ve projeye aykırı iş görüldüğü iddiasıyla açılacak müdahalenin men'i ve meydana gelen zararın tazmini davalarının ise, mülkiyete tecavüzün önlenmesine ve haksız fiillere ilişkin özel hukuk hükümlerine göre adli yargı yerince çözümleneceği, yerleşik yargısal içtihatlarla kabul edilmiş bulunmaktadır.

14. Olayda, HES projesi kapsamında yapılan baraj nedeniyle davacılarıntaşınmazlarınaektiği ürünlerinsular altında kaldığı belirtilerek, oluşan zararlarıntazmininin istenildiği, adli yargı yerinde yapılan keşif ve sonrasında düzenlenenbilirkişi raporlarında, dava konusu taşınmazların Ilısu Barajı ve Hes Rezervuar alanının içinde kalmış olduğu, 2020 yılı üretim sezonunda su seviyesinin yükseldiği, ekili olan mısır ve pamuk bitkilerinin suların yükselmesi ile sular altında kaldığı, taşınmazlara davalı idare tarafından fiilen el atıldığına ilişkin bir ibareye yer verilmediği anlaşılmıştır.

15. Taşınmaz ile ilgili kamulaştırma kararı alınmış olmakla birlikte sürecin henüz tamamlanmadığı, bu aşamada kamu hizmetine ilişkin olarak uygulamaya konulan plan ve proje kapsamında taşınmazlaraekili ürünlere zarar verildiği anlaşılmaktadır. Bu sebeple açılan tam yargı davasında, idarenin eylem veya işlemlerinin hukuka uygunluğunun denetimiyapılıp idari faaliyet karşısında ilgililerin durumu belirlenerek idarenin tazmin sorumluluğunun bulunupbulunmadığına karar verilmelidir. İdarenin tazmin sorumluluğu olup olmadığı saptanırken, öncelikle olayda idarenin hizmet kusuru olup olmadığı hususunun hizmetkusurunun bulunmaması halinde ise kusursuz sorumluluk ilkesinin olayda uygulanıp uygulanamayacağının belirlenmesi gerekmekte olup, bu nedenle uyuşmazlık idari yargı yerince çözümlenmelidir.

16. Yukarıda belirtilen hususlar göz önünde bulundurularak, Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinin 03/06/2022 tarihli ve E.2022/758 sayılı başvurusunun reddi gerekmiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Davanın çözümünde İDARİ YARGININ GÖREVLİ OLDUĞUNA,

B. Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinin 03/06/2022 tarihli ve E.2022/758 sayılıBAŞVURUSUNUN REDDİNE,

31/10/2022 tarihinde, Üyeler Doğan AĞIRMAN, Eyüp SARICALAR, Muharrem ÜRGÜP'ün KARŞI OYLARI ve OY ÇOKLUĞU İLE KESİN OLARAK karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye
Muammer	Doğan	Eyüp	Muharrem
TOPAL	AĞIRMAN	SARICALAR	ÜRGÜP

Üye	Üye	Üye
Ahmet	Mahmut	Bilal
ARSLAN	BALLI	ÇALIŞKAN

KARŞI OY

Dava, davacıların ekili taşınmazlarının kamulaştırılma işlemleri bitmeden HES projesi kapsamında su altında bırakılarak zarara uğratıldığı iddiası ve tazminat istemiyle açılmıştır.

İdarenin yürütmekle yükümlü bulunduğu kamu hizmetine ilişkin olarak uygulamaya koyduğu plan ve projeye göre meydana getirdiği yol, kanal, baraj, su yolları, su şebekesi gibi tesislerin kurulması, işletilmesi ve bakımı sırasında kişilere verdiği zararların tazmini istemiyle açılacak davaların görüm ve çözümünün, idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları muhtel olanlar tarafından açılacak tam yargı davaları kapsamında yargısal denetim yapan idari yargı yerine ait olduğu; idarece herhangi bir ayni hakka müdahalede bulunulduğu; özel mülkiyete konu taşınmaza kamulaştırmasız el atıldığı veya plan ve projeye aykırı iş görüldüğü iddiasıyla açılacak müdahalenin men'i ve meydana gelen zararın tazmini davalarının ise, mülkiyete tecavüzün önlenmesine ve haksız fiillere ilişkin özel hukuk hükümlerine göre adli yargı yerince çözümleneceği, yerleşik yargısal içtihatlarla kabul edilmiş bulunmaktadır.

Dosyanın incelenmesinden, davacılarınmaliki olduğu taşınmazlar üzerinde ekili bulunan ürünlerin, Ilısu Hes Projesi kapsamında yapılan baraj nedeniyle sular altında kaldığından bahisle uğranıldığı ileri sürülen zararın, dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle görev uyuşmazlığına konu davaların açıldığı,aynı taşınmaz ile ilgili olarak Ilısu Barajı ve Hes Rezervuar İnşaatı nedeniyle davalı idarece kamulaştırma kararı alındığı, Asliye Hukuk Mahkemelerindebedel tespiti ve tescil davaları açıldığı,davalarınderdest olduğu anlaşılmaktadır.

Bu durumda, görev uyuşmazlığına konu davanın; idarece HES göl alanı içinde kalan taşınmazların kamulaştırılmasına karar verildiği halde halen bedel tespiti ve tescil davası devam ederken taşınmazlara fiilen el atıldığı iddiası ve tazminat istemiyle açıldığının kabulü gerekmekte olup, bu kapsamda uyuşmazlığın mülkiyete tecavüzün önlenmesine ve haksız fiillere ilişkin özel hukuk hükümlerine göre adli yargı yerince çözümlenmesi gerektiği görüşüyle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye	Üye	Üye
Doğan	Eyüp	Muharrem
AĞIRMAN	SARICALAR	ÜRGÜP